

Зубенко О.В.

Вінницький національний технічний університет

Роль пізнавальних умінь у навчально-пізнавальній діяльності студентів вищих навчальних закладів

Завдання, які стоять перед вищою школою сьогоденної доби, орієнтують на оновлення системи освіти України, пошуки нових шляхів інтенсифікації навчально-пізнавальної діяльності студентів. Педагогіка вищої школи пропонує різноманітні методи та форми роботи з формування пізнавальної активності студентів, вміння самостійно працювати, але сьогодні нагальною потребою розвитку особистості майбутнього спеціаліста є вміння вирішувати завдання, що поступово ускладнюються, виконувати не тільки репродуктивні дії, але й пропонувати елементи творчості. Формування пізнавальних умінь та навичок є необхідною умовою саморегуляції діяльності студентів, їх самооцінки та самокорекції у професійній діяльності.

Теоретичний аналіз психолого-педагогічних літературних джерел дозволяє виділити такі принципи організації пізнавальної діяльності студентів:

- чіткість та зрозумілість завдань для пізнавального пошуку;
- орієнтація завдання на зростання професіоналізму спеціаліста;
- систематичний поетапний контроль надбань пізнавального пошуку;
- проблемний, творчий характер завдань для пізнавальної діяльності.

Таким чином, активізація навчально-пізнавальної діяльності вимагає такої організації процесу пізнання, коли об'єкт пізнання входить до сфери діяльності студента, а діалектична взаємодія між ними створює передумови формування пізнавальних умінь. Даний процес навчально-пізнавальної діяльності вимагає продуманого керівництва з боку викладача, який покликаний впровадити у навчально-виховний процес науково обґрунтовану систему способів організації діяльності, що спрямована на формування у студентів необхідних умінь та навичок ефективно засвоювати матеріал.

Слід відзначити, що дослідженням поняття „уміння” займалися як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, але й досьгодні не існує єдиного визначення та чіткої класифікації умінь. Так, Максименко С.Д. визначає уміння як готовність людини, що ґрунтується на знаннях і навичках, успішно виконувати певну діяльність; і виділяє типи вмінь, які диференціюються залежно від діяльності людини, а саме: розумові, мистецькі, спортивні, виробничі, мовленнєві [4, 405-410].

Сокорева С.І. пропонує розрізняти у навчально-пізнавальній діяльності студентів інтелектуально-пізнавальні уміння за сприйняттям і обміркуванням вивчаемого матеріалу, учбові уміння та уміння, пов'язані із застосуванням набутих знань на практиці [7]. Кочетов А.І. визначає у навчальній діяльності такі типи умінь, як дидактичні, виховні та корекційні, включаючи в них і загальні уміння в різних видах діяльності, що мають важливе значення для процесу навчання в цілому (самопізнання, самовиховання, практичні навички та ін.) [5].

Формування у студентів пізнавальних умінь відбувається поетапно (розвиток рефлексивної здатності, творчого типу мислення, здатність правильно працювати з інформацією) у відповідності із вирішенням навчальних завдань різного типу: репродуктивних, продуктивних, евристичних, проблемних, психологічних, педагогічних тощо.

Виділяють такі типи пізнавальних умінь:

1. за сприйняттям і розумінням матеріалу, що вивчається – концентрувати увагу при засвоєнні нового матеріалу і запам'ятовуванні, виділяти ознаки предметів і явищ, що вивчаються, поділяти ці ознаки на суттєві і несуттєві, на основі цього формулювати правила і певні теоретичні узагальнення, знаходити зв'язок із попередньо набутими знаннями, слідкувати за логічним викладенням матеріалу, робити висновки, ставити питання до вивченого;

2. за процесом запам'ятовування матеріалу, що вивчається – вміння розуміти внутрішню логіку навчального матеріалу, виділяти факти і робити на їх основі висновки, складати стислий чи розгорнутий план матеріалу, користуватися образно-схематичними засобами, застосовувати прийоми розподілу часу у процесі підготовки;
3. за здатністю використовувати набуті знання на практиці – чітко відокремлювати практичні завдання, пов'язані із застосуванням знань на практиці, розділяти процес їх вирішення на етапи, пов'язувати практичні дії із відповідними теоретичними положеннями і висновками, здійснювати самоконтроль результатів рішення, відкривати нові аспекти у практиці, що поглиблюють теоретичне знання матеріалу тощо [7].

Доцільно стверджувати, що розвинуті пізнавальні уміння гарантують якість навчально-пізнавальної діяльності студентів у вузах, дають змогу людині успішно вирішувати поставлені перед собою завдання, дозволяють зберігати і використовувати власні сили, збільшувати продуктивність діяльності.

Література:

1. Белявцева Т.В., Лобас Т.О. Застосування методу проектів при формуванні пізнавальної активності учнів середніх класів. – <http://users.kpi.kharkov.ua/Ire/mcad2000/1html>
2. Вольська Н. Поняття організованості суб'єкта навчання у процесі пізнавальної діяльності. – <http://www.socwd.uzhgorod.ua/articles/11.htm>
3. Глозман А.Е. Формирование общеучебных умений в курсе технологии. - <http://www.som.fsio.ru/getblob.asp?id>
4. Загальна психологія./За заг.ред. С.Д.Максименка. Підручник. – 2-ге вид. – Вінниця:Нова книга,2004. – 704с.
5. Кочетов А.И. Практическая подготовка будущего учителя. - Педагогика высшей и средней специальной школы. Выпуск 1. – Минск, Издательство „Университетское”, 1987. – с.3-16.
6. Соколова Л.Б., Гороховцева Л.А. Формирование умений информационного моделирования у студентов. – www.news.orenburg.ru/culture/credo/03_2004/12htm/
7. Сокорева С.И. Формирование у студентов учебных умений и навыков. – Педагогика высшей школы: Респ.межвед.сб., 1984, вып. 8. – с.65-71.